

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG,

hova a lap szellemi részét illető
minden küldemény intézendő:
Füvészkert-utca 1079.

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven.

Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések
díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél
100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr.
Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

KIADÓ HIVATAL,

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó
minden küldemény intézendő:
Főiskola, háznagyi hivatal.

Tartalom. Pünköst ünnepére. — Az ultramontán gondolkozásmód. Gergely Károly. — Tárcza. Piros pünköst napján. Csánki Benő. — A LXV-ik zsoltár. Szaboleska Mihály. — Az egyházi szónok hangjáról. Dézsi Lajos. — Iskolaügy. Tanügyi jelentés. x—y. — Közügyein k. Kivonat a debreczeni ev. ref. egyház jegyzőkönyvéből. Somogyi Pál. — A békésbánáti ev. reform. egyházmegye közgyűlése. Fekete Gyula. — Az érmelléki egyházmegye tavaszi közgyűlése. Marjai Péter. — A heves-nagykunsági egyházmegye második tavaszi közgyűlése, r. l. — Nekrológ. Papp Arthur. Csiky L.-tól. — Irodalom. — Különfélék. — Hirdetés.

Pünköst ünnepére.

Lélek az, a mely megelevenít, — János evangyélis-tának e szavai lebegnek ma lelki szemeink előtt, mikor a Szentlélek eljövételét hirdető püsköst ünnepének megü-lésére készülünk mindannyian, kik buzgó érzelmekkel meg-ünnepeltük az Ur születésének, halálának, feltámadásának, mennybe menetelének nagy ünnepeit is.

Bétölt tehát immár az ígéreteknek teljessége. Az is-teni Szentháromság harmadik személye is leszállott a földre, hogy teljessé tegye azt a munkát, melyet az Atya akaratából a Fiú a tiszta evangyéliom hirdetése által kez-dett meg a föld gyermekei között.

Csodás jelenetek között leszállott mi hozzánk Isten-nek Szentlelke, hogy tanítson, vezessen, vigasztaljon és megelevenítsen. Isten országában az üde tavasz, avagy a termő nyár képét ábrázolja a szép, a piros pünköst ün-nepe. S csakugyan kinn a természetben is tavaszi pompá-jában virágozik minden, s a nap sugarai tünde fényben hullanak alá a megelevenedésért epedő mezőkre, a gyü-mölcsöket termeni óhajtó fákra.

Óh e tavaszi napsugár, óh e tavaszi napsugárt ábrá-zoló szép ünnep hasson a mi lelkeinkre vidámitólag, élte-tőleg, elevenítőleg. Óh hadd legyen a Szentlélek eljövete-lének eme szép ünnepe egy boldog, egy szebb jövődönék

záloga szíveinkben, családjunkban, édes egyházunkban és drága hazánkban.

Boldog lélek az, mely az ég felé vezető egész útján tavaszi napsugár enyhe melegében halad. Boldog lélek az, mely enyhületet, vigaszt tud találni Jézus vallásának szent tudományában. Boldog lélek az, kit a Szentlélek táplál az örök életre, s elevenít meg szent hitünk igazainak be-fogadására.

E gondolatok lebegnek e perczen előttünk, mikor Isten előtt megalázkodott szívvel készülünk a kegyelem teljes frigyének elfogadására. A léleknek ama jelzett bol-dogságát kívánjuk szívünk legtisztább érzelmeivel a mi kedves olvasóinknak, s mindazoknak, kik élvezik a Krisz-tus evangyéliomának áldásait, avagy szomjúhozzák amaz igazságot, melyet a pünköst-ünnepi Szentlélek tart ébren mi köztünk — boldogságunkra, lelkünk életének megele-venedésére.

Az ultramontán gondolkozásmód.

(Vége.)

Legrosszabb néven veszi tőlem ismerősöm ezt az egy-szerű felsohajtást: „Óh azok a püspöki javak, meg káptalani tőkepenzek sok jó cselekedetre képesítenek!” És így okosko-dik: „Mi nem sóhajtozunk a protestánsok itt-ott gazdag ala-pítványain, nem is kutatjuk, bármily erős felekezeti czélokra fordítják azokat“. Igen, de azt nem gondolja fel, minő óriási a különbség e kétféle alapítvány közt. — Az övéket legalább nagy részben a velünk is közös államhatalom adta és adja, a mieink pedig egyes jóltevők adományaiból állottak elő. Régi historia ez nagyon! A dajkamese így mon-daná el. Egyszer volt, hol nem volt, volt egy anya. Gyermekeit egyformán szerette, táplálta, ruházta, sőt tulságosan is fel-czifrázta. Egyszer a fiúk azt gondolták, jobb lesz nekik egy-szerűbben élni s öltözködni, és levetették a cifra gúnyát. Az anya talán nem bánta volna, de egyik fia elhitette vele, hogy a többi gyermeke hálátalan, csak ő a hű. Akkor az anya fogta magát, kitagadta a leghívebbeket örökségökből, éljenek ma-

gok, a hogy tudnak. Hanem ezek még sem lettek hálátlanokká. Szerették anyjukat folyvást híven; megvédelmezték, ha veszedelem fenyegette. Az örökségben maradt testvér felgazdagodott, a többiek elszegényedtek, de nem veszték el, pedig a gazdag testvér folytonosan háborgatta őket. Végre az anya mégis belátta, hogy ha már örökségek nincsen, legalább bántani nem kellene őket. S mi történik? A gazdagabb és erősebb testvér előáll, elkezd jajgatni, és azt mondja, hogy a többiek elnyomják őt; íme, bálákat és hangversenyeket, meg közvaesórákat rendeznek, nekik pedig, ha tánczólnak, szemökre hányják.

Ha e mesét netalántán „debreczeni lelkiismerettől“ sugalmazottnak találná szatmári ismerősöm: olvassa el a „Magyar Államnak“ azt a cikkét, melyben tavaly egy ismerősöm azért támadt rám, hogy egy közművelődési egyesület megbízásából néhány kisdedovó intézet létrehozásában közreműködtem, és egyebek közt azt írta meg, hogy a török rabság nem volt a hazára nézve tűrhetőlenebb, mint ez a kálvinista uralom.

Elragadtatással beszél cikkünk Hám János püspök Szatmáron alapított örökbecsű intézményeiről. Magasztalja a zárdát, a gymnasiumot, a káptalant, az ennek pénzén épült házakat stb., aztán kihozza a következtetést, hogy a város mai nagyságát egyenesen csak Hám Jánosnak köszönheti. Hallottam én ennél már merészebb állítást is. Egy közében egy protestáns történész Schlauch L. püspököt azzal köszöntötte fel, hogy Szatmár nagysága annak köszönhető, mert kebelében „századokon át hazafias püspökök éltek“; pedig Isten világ jól tudja, hogy a püspökség ottan még száz éves sincs. Arról persze hallgat a krónika, s panasznak tetszik, ha felemlítjük, hogy Szatmár cikkünk szerint is protestáns város létére nyerte hajdan híres református főiskolája helyett a kath. gymnasiumot, papnövelvét, zárdát, meg a többit.

Egyébiránt láthatta volna, hogy kifogást én csak a zárda ellen emeltem. Ezt és ennek feles számban elszaporodott fiókjait neveztem veszedelmeseknek ránk nézve. Állítottam és állítom ismét, hogy abban a „monumentalis épületben“ nem jut egy zug sem a tiszta felebaráti szeretet tanát hirdető ref. vallásánitónak, hanem arra tanítják a kegyes nővérek a leányokat, hogy mi eretnekek és kárhozatra méltók vagyunk. — Ha nem hiszi a kollega úr, — mert felteszem, hogy papi ember, — tudok mutatni nem egy, sem két vagy három, hanem akárhány ilyen kis leányt, sőt asszonyt is, a ki protestáns atyját, anyját és rokonait pusztán vallása miatt félti a kárhozattól.

Bár nézze meg az Egri kis Katechismust, a mit tanítanak. Mi van benne? Idézem pl. a 154. kérdést. „Tehát vétkezik-e, ki az anyaszentegyháztól elpártol? Igenis vétkezik, sőt nem is idévezülhet, s azért nevezetik a róm. kath. anyaszentegyház egyedül üdvözítő anyaszentegyháznak“. — Nos? világos a következtetés. A ki nem idévezülhet, az elkárhozik; a ki elkárhozik, pokolra jut, a pokolban pedig ott ég az örök tűz. Azért siratott minket az én kis unokahúgom, s azért sajnálja száz meg száz leány az ő protestáns rokonait.

Avagy talán azt mondja ismerősöm, hogy az anyaszentegyháztól elpártolók alatt nem minket értenek, hiszen mi is mindnyájan hiszünk egy közönséges keresztyén anyaszentegyházat, hanem csak azok kárhoznak el, a kik gonosz életük által mutatják ki elpártolásukat. Ah! hiszen akkor nincs semmi baj! Ugy még talán én is megdicséreném a kegyes nénéket, ha különben jól tanítanak.

Szememre hányja ismerősöm, hogy hálátatlan vagyok, mert mindamellett, hogy a katolikus gymnasiumban tanultam, nem dicsérem őket. Pedig, Isten látja lelkemet, én ottani volt tanárimat ma is tisztetem, becsülöm, szeretem. Az én cikkem czélzata csak az volt, hogy ne zavarjuk fel most ok nélkül azt a békességes jó egyetértést, mely eddig a különböző felekezetek közt az újabb törvények kelte óta fennállott.

Kis hűgaim történetét ő rémes dajkamesének mondja, s azzal nem gondol, miért említettem én fel ezeket a szomorú emlékeket. Pedig nagyon jól láthatta volna, hogy csak a régi törvény mivoltát akartam egy pár szemmel látott példával illusztrálni. Csak azt kérdeztem higgadtan tőlök, hogy ők, kik eddig a szülők jogát oly méltánytalan törvénnyel korlátozták: hogyan merészlik ajkukra venni most, a már huszonkét év óta szentesített országos törvény ellen a szülők szabadlelkiismeretére hivatkozva, a tiltakozó szót?

Végre nem hagyhatom említés nélkül azt a kifejezést, mely szerint „nem is jó lett volna az evangéliomra hivatkoznom“. Vajjon miért? Talán, mert rájok idézhettem volna Krisztus Urunk eme szavait: „E nemzetség én hozzám csak szájjal közelget és ajkaival tisztel engemet; az ő szívök pedig tőlem távol vagyon“. (Mát. XV. 8.). De megjegyezve, hogy nem általában kath. testvéreinkről szólok, hanem csak azokról, a kik ezeket ellenünk izgatni jónak látják, híres Pázmányjuk eme szavait idézem rájuk: „A magok szennyét kenik ezek mi reánk, mert a ki miben tudós, abban gyanós“.

Gergely Károly.

Tárcza.

Piros pünköszt napja.

Piros pünköszt napja,
Enyhe szelid fénye!
Szállj el a, jöjj el a
Szívem közepébe.

Istenem, Istenem!
Te tudod, te látod:
Szívemen, lelkemen
Nyílnak-e virágok?

Te tudod: van-e még
A világon árva,
Kinek nem ügyelnek
Sűrű sohájára.

Van-e keserű köny . . .
S gőg, gyűlölet, ármány.
Nyugszik-e minden szív
Az irgalom ágyán.

Van-e még epedő
S bujdoszó lélek,
Ki nevét sem sejtí
Az egek égének.

Van-é, ki hitének
Szárnyát törí szélyel
S visel örök harcot
A mosolygótéggel.

Ki a szentek szentjét
Feszíti keresztre;
És önmaga hal meg . . .
Örökre, örökre!

Óh én Uram! Isten!
Mennyei Szent Lélek!
Érzem a szívemben
Csoda-melegséged.

Nevedet sohajtva
Zokogva is áldom,
S boldogabb, nincs nálam
Ezen a világon.

Piros pünköszt napja,
Enyhe szelid fénye!
Szállj a boldogtalan
Szívek közepébe.

Azokat csókold meg,
Azokat öleld fel,
Gyógyítsd be, kötözd be
Örök irgalommal,
Örök szeretettel! . . .

Csánki Benő.

A LXV-ik zsoltár.

— Saját dallamára. —

Te vagy Isten, szívünk nyugalma,
Te vagy dicsérete.
Tiéd, ha kél, szent fogadalma,
Tiéd víg éneke.
Te hallgatod meg, hogyha kérünk,
A bűnt te törlöd el.
— Olyan jó itt lakozni nekünk
Uram, hozzád közel!

Boldog, kinek ajkára adtad
Neved dicséretét.
Kiben minden részén a napnak,
Házad szerelme ég.
Óh mert te azt házad javával,
Áldással halmozod.
Azt, mint a menny, úgy hatja által
Te édes templomod!

Te vagy csak a világ reménye,
Te szent, erős, igaz.
Reszket a föld, mikor ítélsz, de
Kegyelméd kész vigasz.
A hegy is, míg erőd erőt ad,
Csak addig nem remeg . . .
Hatalmadat, a mely körülzár
Belátnunk sem lehet!

A zendülő tenger vizekre,
Zabolát vét kezéd.
Lecsillapítsz zugó vihart, le
Lázongó népeket.
A föld színén, ember a hol van
Mind, mind téged keres;
Te tőled jó, vidám mosolylyal,
A reggel és az est!

Te adsz e mi földünkre áldást,
Bőséggel gazdagon.
Itatod a szomjas barázdát,
S gabnát ringatsz azon.
Folyóid, fent a fellegekből,
Záport bocsátanak;
Sikon, mezőn, rendeletedből,
Áldás, öröm fakad.

Az esztendő megkoronázza
Méz-esorgató kezéd;
És völgyek és halmok határa,
Áldástól görnyedez.
Nyájak mentén, a merre láthat
A szem: jólét lakik,
S mindenfelé háláadásnak
Zengése hallatik!

Szabolcska Mihály.

Az egyházi szónok hangjáról.

(Folytatás.)

Helyén valónak tartom itt ismételni azt a már többször hallatott nyilatkozatomat, mely épen az idéztem szerzőről jut eszembe. Ha a lelkészek gyakrabban beszélnének, torkuk és tüdejök kevésbé lenne fogékony a betegség iránt. Ezt egész biztosan tudom; személyes tapasztalatom és sokszoros megfigyelésem tárgya volt ez, s bizonyos vagyok abban, hogy nem tévedtem. Kétszer prédikálni egy héten, higyjék meg Uraim, nagyon veszélyes, de ötször, vagy hatszor egészségesnek találtam, sőt tizenkétszer, vagy tizennégyszer sem tulságos sok. Ha egy kofa hetenként csak egy nap kiabálná, hogy kartifol és burgonya van eladó, nagyon fáradságos megerőltetés lenne az rá nézve, míg ha hat nap egy végtiben kiabál be utczát, zugot, sétatért harsogó kiabálással, nem esik „dysphonia pomarium“-ba, vagy „kofa-torokbaj“-la, elkerülvén ez az ő jámbor foglalkozását. Nagyon megörültem, mikor abbeli véleményemet, hogy a hébe-hóba prédikálásból sokféle betegség származik, ilyen világosan kifejezve találtam Dr. Fenwicknél: „Mindenn itt adott útásításunk szerintem haszontalan, ha hangunkat naponként rendszeresen nem gyakoroljuk. Ugy látszik, semmi sem idézi elő oly hamar e betegséget, mint egy hosszú szünet után alkalmilag hosszabbra nyujtott beszéd, a mit a papok igen sokszor kénytelenek megtenni. Ha valaki csak egy percnyi időt is szentel e tárgyra, könnyen belátja ezt. Ha az ember vagy akár az állat a szokottnál nagyobb mérvű tevékenységet akar izmaival kifejezni, előbb naponként rendszeres gyakorlathoz tart és így oly munkát, minő máskülönbben erejét aligha túl nem haladná, könnyű szerrel végez el. De a papi kar nagy többsége a hétnek csupán egy napján fejt ki beszéd tartás útján nagyobb mérvű izomtevékenységet, míg a többi hat napon csak nagy ritkán emelik a szokottnál magasabbra hangjukat. Ha egy kovács vagy lakatos csak úgy alkalomadtával vetné alá magát a mesterségével járó fáradalomnak, nemesak teljesen alkalmatlanná válnék arra, de már szerzett ügyességét is elveszítené. A leghíresebb szónokok példája, kiket valaha a világ látott, bizonyítja, mennyire előnyös a beszéd tartás rendszeres és folytonos gyakorlata. És én ez okon mindenkinek, a ki csak e bajnak ki van téve, a legmelegebben ajánlanám, hogy egyszer vagy kétszer napjában fenhargon olvasson egyet-mást azon hangon, melyen a szószéktől beszél, különös figyelmet fordítva arra, hogy mellét és nyakát hogyan tartsa, s hogy tisztán s helyesen hangsúlyozzon“. Mr. Beecher egy véleményen van vele, mert ő is azt mondja: „Ujságáruuló gyerekek a példa rá, hogy milyen jó az embernek, ha nemesak otthon gyakorolja tüdejét. Mit csinálna az a sáppadt, gyenge szavú lelkész, ki 200 hallgatójával is alig tudja megértetni magát, ha neki kellene elárúsítani ezeket az ujságokat? Ezek a new-yorki ujságáruulók az utczák szegletein meg-megállanak, s úgy végig kiáltanak azon, mint a hogy egy erőművész gördítene végig egy golyót a faszorok közt. Tanácsoljuk mindazoknak, a kik a szónoki pályára készülnek, hogy áruljanak valami portékát az utczán egy kevés ideig. Ifjú lelkészeink kompanisták lehetnének egy darabig az ujságáruuló gyerekekkel, addig legalább, míg megtanulják fölnyitni szájukat s míg gégejük megizmosodik és megerősödik“.

Uraim! nagyon szükséges szabály az, hogy hangjuk mindig a tartalomnak megfelelő legyen. Ne le-

gyen az az öröm hangja, ha a tárgy szomorú, másfelől ne legyen ott nehézkes, vontatott, a hol hangjuk oly vidáman ug-rándozhatnék, mint a hogy a mennyei angyalok zenéje mellett tánczólnának. Nem beszélek tovább e szabályról, de higyjék meg, a legkiválóbb fontosságú ez, és ha híven követik, mindenkor biztosítani fogja részükre a figyelmet, természetesen csakis úgy, ha az anyag is érdemes rá! Hangjuk mindig a tárgynak megfelelő és mindenek fölött mindenben természetesen legyen.*) Félre egyszerűsítve mindenféle szabályra s mintaképre való szolgálai ügyeléssel! Ne utánozzák senki fiának hangját, vagy ha leküzdhetetlen hajlamuk mégis valaki után menni készíti, akkor vetélkedjenek legalább a nagy szónokok legkiválóbb tulajdonságaiért, és így még sem lesz olyan nagy baj.

Spurgeon után angolból

(Folyt. köv.)

Dézi Lajos.

Iskolaügy.

Tanügyi jelentés Debreczen szab. kir. város 1889—90. isk. évi népoktatási állapotáról, Kiss József kir. tanfelügyelőtől.

(Vége.)

Nem kis öröme szolgálhat a tanügy iránt érdeklődő nagy közönségnek, hogy a leánynevelő intézet internatussal összekötött első fokú felső leányiskolává építetik és fejlesztetik ki. A nőnevelés nagy fontosságára való tekintetből ugyanis a főtiszt. tiszántúli ev. ref. egyházkerület erre a célra egyszerűsítve mindenkorra 15,000 frtot és állandóan egy tanár díjazását határozta el; Debreczen szab. kir. városa pedig az építésre 15,000 frt segélyösszeg és a fentartásra 100,000 frt alapítványi tőke évi jövedelmének megszavazásával hozta meg áldozatát. A midőn a törvényhatósági közigazgatási bizottság megalkotott: a törvényhozás célja nemcsak az önkormányzat ellenőrzésében és az országos kormányzat ágaival összhangzóvá tételében állott, hanem arra is irányult, hogy az anyagi és szellemi erők egyesítése által az állami élet minden terén üdvösebb alkotások létrehozásának útja egyengettessék. Ugy a jelzett cél helyes felfogásában, mint a leánynevelés kiváló fontosságának méltánylásában igen nagy érdeme van tehát a főtiszt. egyházkerület mellett Debreczen szab. kir. város főispánjának, gr. Degenfeld József úrnak, Simonffy Imre kir. tanácsos polgármester és Kovács Sándor tiszti főügyész uraknak, kik az említett áldozat meghozatalát nagy befolyásukkal és tekintélyükkel elősegítették, a törvényhatósági bizottságnak, mely az áldozat megszavazásával emelkedett gondolkodásáról és a tanügy iránti meleg érdeklődéséről tett kétségtelenül fényes bizonyosságot: épen azért kir. tanfelügyelő úr a legmelegebben emeli ki e tényt a maga részéről, de azt gondolom, nemcsak a jövő tanügyi krónikásának feladata ez érdemet méltányolni, hanem az iránt nekünk és a jelen nemzedéknek, mely a nevelő intézet áldását legközelebb élvezni fogja, szintén méltó elismeréssel adóznunk.

*) Mikor Johnstontól valaki kérdezte, hogy Burke hasonlít-e Tullius Ciceróhoz? azt válaszolta: „Nem, Uram, ő csak Edmund Burkehoz hasonlít.

Eszmetársítás láncolatától vezetve, hadd újítsak fel ismét egy régebben kifejezett, de, sajnos, nyomtalanul elhangzott gondolatot, melyet városunkban a lefolyt év alatt igen sokan hangoztattak. Debreczen város több millióra menő összeget vett fel kaszárnya építésére oly időben, midőn az előzőleg megígért egy ezred lovasság helyett félezred lett kilátásba helyezve; midőn több jeltől következtetve, a katonai kormányzat nem valami nagy hajlandóságot mutat a debreczeni katonai kaszárnya építése iránt. Mért nem lehettek ezek a jelenségek elegendő erejűek arra, hogy ne erőlködjünk a katonai kaszárnyák építésében, hanem a nagy emlékü ősök szellemére hallgatva és törekvéseit méltányolva, megfogamazzék és megerősödjék bennünk az a nagy elhatározás, hogy ne igyekezzünk Dekreczent kellenél túl kaszárnyavárossá tenni, hanem tartsuk meg, mint eddig volt, a protestantismus központjának s a tanintézetek első rangú édes otthonának. Mért nem áldozhattuk a kaszárnya-építésre szánt összeget a protestáns egyetemnek Debreczenben megteremtésére?! Talán a kaszárnya-építésben időnként fel-felbukkanó nehézségek miatt ma sem késő e gondolatnak felelevenítése, mert az egyetem megteremtése haszonnal, pénzforgalommal is járna annyival, mint a félezred katonaságnak bizonytalan ideig való ide helyezése; szellemi tekintetben pedig oly nagy jelentőségű lenne, hogy biztosítaná halánkat az alkotók iránt; biztosítaná elismerését az utókornak, mely a nagy erdélyi fejedelmek hálásan őrzött emléke mellett őrizné meg kegyelettel nevét azoknak, kiknek a nagy alkotás előkészítésére és létrehozására alkalmuk és módjuk van.

Tárgyunkhoz visszatérve, tiszteletünk és elismerésünk mélyen érzett adóját rovjuk le buzgó tanfelügyelőnk iránt is, ki a tanügy fejlesztésére lankadatlan odaadással szentelte életét; ki a felügyeletére bízott tankerületben a jelzett évben is oly buzgalommal járt el, hogy 1408 számra terjedő irodai munkakörén kívül Hajdúmegyében és Debreczenben 456 iskolalátogatást, tehát oly munkát végzett, mely egy ember erejét, a legerősebb középkorban is, csaknem felülhaladja; ki nem futólag és formasierőséggel végzi dolgát, hanem iskolalátogatásai alkalmával módját ejti annak, hogy ott, hol a tanításban hibát vagy hiányt vesz észre, útbaigazítást adjon, mint ezt úgy az előző években folytonosan, mint a jelzett évben 26 tanítóval szemben megtette. Kötelességének ily odaadó betöltése mellett a legbensőbb örömmel hivatkozhatik a fejlődésre, mely közreműködése mellett az 1876—77. iskolai évtől az 1889—90. iskolai évig beállott, s melyből a következőket emelem ki:

	1876—77.	1889—90.
Tanköteles volt 6—15 éves	6513	7688
Iskolába járt 13—15 éves	3537	6850
Iskolába nem járt	2977	707
Felekezeti iskola volt	18	23
Községi tanyai iskola	—	2
Felsőbb leányiskola	1	1
Iparos iskola	—	1
Fröbel gyermekkert	—	1
Tanterem	64	90
Tanerő	85	133.

x—y.

Közügyeink.

Kivonat

a debreczeni ev. ref. egyház 1891. május 3-án tartott presbyteri közgyűlésének jegyzőkönyvéből.

180. szám.

Olvastatik a debreczeni ev. ref. egyházmegye 1891. évi április 7-én tartott közgyűlésének 24. száma, melyben „ki mondja az egyházmegyei közgyűlés, hogy 1-ör, A debreczeni egyház presbyteriuma által készített és ide beterjesztett „Javaslat“ érdemleges tárgyalásába ezúttal nem mehetve, az az egyházi törvény vonatkozó §-ainak megtartásával az egyházközségi közgyűlésen leendő tárgyalás végett az egyháztanács-hoz visszatételük“. A 2-ik pont szerint pedig az egyházmegye kebeléből egy egyháziakból és világiakból álló bizottságot küld ki abból a célból, hogy a „Javaslatot“, s majd erre hozandó egyházközségi közgyűlési határozatot tanulmányozván, a következő egyházmegyei közgyűlésre szabatosan formulázott véleményezést terjesszen be, mely alapul szolgálhasson az esetleg egyházmegyévé alakulás kérdésének megoldására.

Kiss Albert lelkész úr a tárgyalás alatt levő ügyben határozati javaslatot terjeszt be, mely a következő:

„Minthogy az egyházi törvények szakaszai közül az egyházmegyék alakításáról csakis a 36. §. intézkedik ekképen: „Az egyházmegyék területén változtatás az illető egyházmegyék javaslattétele s az érdekelt egyházközségek meghallgatása után az egyházkerület jogkörébe tartozik“ ;

Minthogy ezen idézett szakasz csak oly esetekre vonatkozik, mikor egyik egyházmegye kebeléből egy vagy több egyházközség a másik egyházmegye kebelébe javaslatot áttételni, s így ezen szakasz rendelkezése nem alkalmazható minden részében azon „Javaslatra“, mely „a debreczeni ev. ref. egyházban tervezett lelkészi — parochialis — körök felállításával kapcsolatos szervezetről“ szól;

Minthogy azon esetben is, ha az idézett szakasz rendelkezése a debreczeni ev. ref. egyház hivatolt javaslatára alkalmazható lenne, a törvénynek világos és elvitázhatlan szavai szerint nem az egyik érdekelt fél, vagyis a debreczeni ev. ref. egyházmegye, hanem a tiszántúli ev. ref. egyházkerület közgyűlése az, melynek „jogkörébe tartozik“ úgy „az illető egyházmegye javaslattételét“, mint „az érdekelt egyházközséget meghallgatni“ ;

Minthogy az érdekelt debreczeni ev. ref. egyházközség nevében és részéről Javaslattunkat mi tisztelettel felterjesztettük, s véleményünk szerint csakis a debreczeni egyházmegye javaslattételének meghallgatásáról és a két javaslat meghallgatása után e tárgyban a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés által hozandó határozatról lehet és van szó;

Minthogy a debreczeni ev. ref. egyházmegye ez évi április 7-ik napján tartott közgyűlésének ez ügyben hozott 24. sz. határozata által az e tárgyban 1891. évi febr. 18-ik napján tartott presbyteri közgyűlésünk 124. sz. határozatának végrehajtása csak elodáztatik:

Ezen indokok alapján kéressék fel a főtiszteletű és Méltóságos Püspök úr, hogy „Javaslat a debreczeni ev. ref. egyházban tervezett lelkészi — parochialis — körök felállításával kapcsolatos szervezetről“ című javaslattételünket, úgyszin-

tén az indokolást magában foglaló s általunk Főtiszteletű és Méltóságos Püspök úrhoz a „Javaslat“-tal együtt benyújtott ez évi 124. sz. kérvényünket az ezen évi május hó 21-ik napjára összehívott egyházkerületi közgyűlés elé ezen határozatunk kapcsában felterjeszteni, s egyházunk javára és fejlődésére törekvő javaslatunknak az egyházkerületi közgyűlés által leendő megerősítését munkálni méltóztassék“.

Ezzel ellentétben Balogh Ferenc presbyter szóbelileg azt indítványozza hosszabb indokolás után, hogy a közgyűlés által küldöttség választassék az egyházmegyei közgyűlés határozatában foglalt indokoknak és Kiss Albert lelkész úr határozati javaslatának megvizsgálására s ennek alapján teendő véleményezésre.

A beterjesztett határozati javaslat és Balogh Ferenc presbyter indítványa felett kifejtett beható eszmecsere bevégeződése után az elnökség elsőben is Balogh Ferenc presbyter indítványát tűzi ki szavazásra, mint a mely halasztásra vonatkozik, miért először döntendő el és minthogy a felállítás által foganatosított szavazás eredménye az lett, hogy ezt az indítványt csupán öten tették magukévá, az elnökség azt elejtettnek jelenti ki; majd a Kiss Albert lelkész úr által beterjesztett határozati javaslatra vonatkozólag megejtett szavazásban 28 presbyter állván fel mellette, az elnökség ezt a határozati javaslatot nagy szavazattöbbséggel elfogadottnak jelenti ki, minél fogva az abban felhozott indokok alapján presbyteri közgyűlésünk felkéri Főtiszt. és Méltóságos Püspök urat, hogy egyházunknak lelkészi — parochialis — körök szerinti szervezkedésre vonatkozó javaslatát az ez évi 124. sz. alatt már beterjesztett kérvénnyel és ezen határozattal együtt a főtiszt. egyházkerület f. évi május 21-ik napjára összehívott közgyűlés elé felterjeszteni s egyházunk javára és fejlődésére vonatkozó javaslatunknak a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés által leendő megerősítésére munkálni méltóztassék.

Miről főtiszt. Révész Bálint püspök úr e határozatnak jegyzőkönyvi kivonat alakjában és az iratoknak csatolása mellett levél útján értesítetik.

Kiadta:

Somogyi Pál,
főjegyző.

A békésbányai ev. reform. egyházmegye közgyűlése.

(Vége.)

Második fontos tárgy gyanánt a temesvári önálló ref. egyház megalakulásáról szóló jelentés vétetett elő. A temesvári egyház megalakulásának és eddigi működésének hű leírása könyomatban a gyűlés tagjai között már előzőleg szétosztott, melyből mindenki örömmel győződött meg azon lelkes tevékenységről, melyet ottani hitsorsosaink rövid időn át kifejtettek, s a mely már most is a legszebb eredményekkel bízható egyetemes egyházunk s nemzeti culturalis érdekeinkre nézve. A nemes munkához egyházmegyénk is segítő kezet nyújt a buzgó temesvári hitsorsosoknak. Közigazgatási pénztárából évi 200 frttal járul a kezdet nehézségeivel küzdő, — mert oly tekintélyes városban sokat kívánó egyház fentartásához. Segélyezés végett az egyházkerületnek és konventnek a legmelegebben ajánlja, sőt társadalmi országos gyűjtést szer-

vez, minthogy a temesváriak ügye nem csak a ref. egyháznak, hanem az egész magyarságnak is ügye. Ime így indul meg dél Magyarországon utóbbi időben a reformáció új hódítása! Az öntudatos terv és munkálkodás így teremt új egyházakat egymásután Beeskereken, Páncsován, Nagy-Kikindán, Resiczán, Temesváron. Ezek mind egy-egy világító tornyok az idegenek közt szétszórt kálvinista magyarságra nézve.

A gyűlés többi tárgyai közül néhányat röviden említ meg.

A makói egyház presbyteriuma indítványozza és megkezesi az egyházmegyét, hogy hasson oda, hogy a munkában levő zsoldár-javítás el ne vegye zsoldárainkból a századok által megpróbált drága kincseket; azoknak hitből fakadó, hitet, reményt árasztó, erősítő szellemét ne cserélje fel modern életnélküli s értéktelen költeményekkel, szóval óvást emel a minden áron való újítás ellen. Az óvást egyházmegyénk is magáévá teszi s az illetékes tényezőkhöz eljuttatja.

A páncsovai egyház is indítványokat terjeszt elő, és pedig az iránt, hogy az egyházmegyei gyűlésen megjelenő képviselők költségeit ne az illető egyházak, hanem a közigazgatási pénztár fedezze; ez indítvány kiadott az egyházmegyei pénztárnoknak jelentéstétel végett. Ugyancsak ezen egyház indítványozza, hogy egyházunk hivatalos nevének megállapítása, a szertartások és hitelvek egyöntetősége iránt intézkedés történjen. Ez utóbbi indítványok kiadattak véleményezés végett azon bizottságnak, mely a zsinati munkálatokat fogja tárgyalni.

Jelentetett, hogy H.-M.-Vásárhely bérházat, Szkulia, Sámson paplakot, Vésző iskolát épít, Füzes-Gyarmat templomát javíttatja. Nagy-Kikindán már foly az imaház építése, melynek felavatására ennek lelkésze szívesen meghívja a gyűlés tagjait. Nagy örömmel vétetett tudomásul azon jelentés is, hogy N.-Kikinda város képviselő testülete ezen épülő imaházra 500 forintot szavazott meg a város pénztárából; mely kegyes adományáért részére köszönet küldetik. A jelen rendkívüli közgyűlés tárgysorozata délelőtt letárgyaltván, ezután közebédre gyűltek össze a gyűlés tagjai, melyen nagyszámú lelkes felköszöntők mondtak. Főt. püspök úrnak s mélt. gróf gondnok úrnak a társaság táviratilag is kifejezte ragaszkodását és jókívánatait.

Az esteli órákban a baptista mozgalmak tárgyában látogatott értekezlet volt, melyen e baj orvoslására több lelkész-társ hozta javaslatba a szerinte sikerre vezethető gyógyszerek használatát. Ajánltatott a velük való szeretetteljes érüklözés, vagyis a cura pastoralis gyakorlati alkalmazása, vasárnap-megszentelő társaságok alakítása, a confirmációra való lelkiismeretes előkészítése a gyermekeknek, az ifjakra nézve a katechisatió, de nem úgy teljesítve, mint most általában ezt szokták teljesíteni, nem elvont szószéki, hanem magyarázó, oktató modorban; ajánltatott az is, hogy a lelkészek beszédeikben foglalkozzanak minél többet a keresztyénség nagy hitigazságaival, a váltság, megtérés, újjászületés fejtegetésével, — minthogy az ezekről való beszéd vonja épen az arra hajlandó elemeket. Kifejezés adatott annak is, hogy kívánatos, hogy egy református lelkész lapjában (a Szabad Egyházban) ne jelenjenek meg oly cikkek, melyek épen az ilyen mozgalomnak, rájongásnak dicsérői az együgyű nép előtt. Ez ügyet oly fontosnak tartotta az értekezlet, — hogy ezt ezen értekezlettel, — bár tanúságokban, eszmékben gazdag volt, — kimerítettnek nem tartotta, hanem ezt újabb értekezletre is kitzúzte.

Egyházmegyénknek ösmert böles vezérlete, lelkészeknek

és világiaknak ügybuzgó szeretete, mind oly tényezők, melyek nyomában a fejlődés, virágzás és gyümölcsözés egyházi életünk nagy mezején el nem maradhatnak.

Nagy-Kikinda, 1891. május 1.

Fekete Gyula.

Az érmelléki egyházmegye tavaszi közgyűlése.

Az eléggé látogatott közgyűlés ápril 28-án tartatott szokott helyén Székelyhidon. Imádság és megnyitó beszéd után Szathmári Sándor tanácsbíró, Marjai Péter egyházi, Váradi Soma világi aljegyzők esküjüket letették s hivatalaikat elfoglalták; esperesi jelentés az őszi gyűlés óta végzetekről tudomásul vétetett. Lelkészelölő bizottsági tagokul megválasztattak: Nagy István, Thamássy Lajos, Draveczky Béla rendes, Takács József, Szathmári S. és Konrád László tanácsbírák póttagokul, egyházkerületi rendes képviselőkül választottak Thamássy L. és Konrád L., póttagokul Marjai P. és Draveczky Béla.

Figyelmet érdemlő örvendetes jelenség, hogy a phylloxera pusztítása következtében beállott nehéz anyagi körülmények között is kellő gondot fordítanak egyházaink úgy a nevelés ügyére, mint behívatalnokaik fizetése s az egyházi adók rendezésére.

Keserűben leánytanítói állás szerveztetik; Szalacson ama régóta fennálló abnormitás, hogy a nagyobb fitanító tartott saját felelősségére és fizetéséből kisebb fitanítót, most már megszűnik, önálló tanítói állás fog létesíttetni, de abban tévedtek a szalacsiak, hogy az új állás fizetési alapját nem minden osztálybeli adózókra vetették, a nagyobb földbirtokosok aránytalanul lettek volna terhelve, miért is ezek felebbezésének hely adatott, s helyesebb eljárás végett az ügy visszatétetett. Diószegen, Kiskerekiben egyházi adó és behívatalnokok fizetése s azok kezelése czélszerűsített; a borfizetés pénzre változtatott Kerekiben és Szalacson, s már előbb több helyen is; ez már e vidéken halaszthatlan szükséggé vált, épen azért a hegyköz-szentmiklósi egyház — behívatalnokai kértére — útasított, hogy a borváltságot eszközölje. A semjéni behívatalnokoknak meg lett engedve, hogy a legelőből szőlőtelepül kiszakasztott területből — a legelőjog csonkítása nélkül, ajándékképpen — nyert három hold földet saját költségükön betelepítsék, olyformán, hogy a betelepítendő terület felerészének örök tulajdonjoga őket fogja illetni.

Uj-Léta a tökesegély folytán nemsokára megkezdheti temploma építtetését, egyúttal útasított, hogy mielőbb leánytanítói állást szervezzen.

A vasárnapügyi bizottságba Nagy István, Szathmári S., Draveczky B. és Konrád L. tanácsbírák lettek bevéasztva, kik javaslattal fognak előállani a vasárnap megünneplése érdekében. Azt hiszem, minden javaslatnál többet érne egy kis szolgabírói szigor; minden nyáron egy pár büntetés elejét venné a botrányos foglalkozás, sürgés-forgásnak.

A Nagy-Váradra tervezett prot. leánynevelő intézet ügyében hozzánk intézett bihari esperesi átírat osztatlan pártolásra talált. Alig van ma ennél fontosabb kérdés a napirenden, fájdalmas hallani, hogy mily nagy számmal vannak leánygyermekünk az apácák kezei között, még fájdalmasabb az a leverő tudat, hogy nem tudunk, nem bírunk anyagi támogatást nyújtani e tekintetben. De bármily óriási akadály mutatkozik

szegénységünkben, mégis hiszünk, hinnünk kell az ügy diadalában; oly jelenségek, minők a biharmegyei nőegyleti gyűlésen a mult és e folyó évben is mutatkoztak, reményt nyujtanak nekünk, hogy ha oly dicső honleányok, mint Tisza Kálmánné ő nagyméltósága s társai — minden dícséretet felülmuló vallásos lelkesedésekkel segítségünkre, támogatásunkra jönnek, akkor a magasztos eszme valósággá lesz. A tervező bizottságban leendő megjelenésre Nagy István és Draveczky Béla urak kérettek fel.

Volt egy bírósági ügy is: a bagamériak tettek ismételt panaszt a fitanító ellen, újabb vizsgálat lett ellene rendelve.

Marjai Péter.

A heves-nagykunsági egyházmegye második tavaszi közgyűlése.

A heves-nagykunsági egyházmegye f. év ápril 30-án már másodízben tartott közgyűlést, a néhai Székely Károly halálával megüresedett esperesi szék betöltése céljából. A közgyűlést a t. roffi nemes egyház fogadta és látta el gazdag vendégszeretettel, miért itt is hadd fejezzem ki szíves köszönetünket! Előrebocsátom a kisebb érdekű ügyeket, melyek elintézését nyertek, s utóljára számolok a legfontosabb tényről, t. i. az esperesválasztás bejelentéséről. A Dorogi Lajos megválasztása és volt egyházmegyei főjegyző s tanácsbíró lemondása folytán megüresedett bizalmi állások betöltésére vonatkozó intézkedések után következtek a jelentések. A főjegyzői, 2 tanácsbírói, egyházmegyei közig. pénztárnoki és megyei népnevelési bizottsági tagságra a szavazás elrendeltetett; egyházkerületi képviselővé Győry Lajos kenderesi, pótképviselővé Gulyás Lajos kisujszállási lelkész, lelkészjelölő bizottsági rendes tagul Pinkóczy M. Lajos tanácsbíró, póttagul Győry Lajos választottak meg. Bejelentetett és megerősítést nyert a kunhegyesi lelkészválasztás, és Sarkadi N. István megválasztott lelkész bekebelezése elrendeltetett. Örömmel üdvözljük az új lelkésztársat körünkben, s hogy minden buzgalommal forgóldóják és munkálkodják az Ur szőlőjében: ösztönözze őt az a tudat, hogy sokat várunk tehetségétől és jóakarától azon nagy kérdések tisztázásánál, melyek reánk a jövőben várnak. Isten segítse meg őt! A közig. pénztárnok mult évi számadásának megvizsgálásáról beterjesztett jelentésre megadatott a fölmentvény Dorogi Lajos pénztárnoknak az 1890. évről, méltató előismerésével pontosságának és lelkiösmeretességének. Az általa kezelt pénztár, melynek összes tőkéje 15,078 frt 79 $\frac{1}{2}$ kr, ma már olyan állapotban van, hogy annak kezelése álom leendő az újonnan megválasztandó pénztárnokra. A közalapi bevallási ívek alapján f. évre 25 egyházunk után megerősített 4605 frt 90 kr járuléka, 2 frttal kevesebb, mint a mult évben. A Hajnal Elek egyházm. levéltárnok jelentése szerint egyházmegyénk levéltárának rendezése be van fejezve az 1889. év végéig; a fő- és igazító könyvek tanúsága szerint 1765—1889. végéig az ügyek száma 12,108, az okmányok száma 30,618 és 217 csomag. A nagy munkáért nem csak hálás köszönetét fejezte ki Hajnal Elek levéltárnok úrnak közgyűlésünk, hanem előismerésének az által ad súlyt, hogy útasította közigazg. pénztárnokot, miszerint tegyen javaslatot azon összegre nézve, melylyel levéltárnoknak úgy a mult, mint a jövőre leendő honorálása eszközölhető legyen.

A felső-szabolcsi egyházmegyei lelkészértekezlet ösmertes indítványára vonatkozólag: a felekezeti-politikai napilap eszméjének megvalósítását közgyűlésünk nemcsak hogy nem pártolja, sőt tiltakozik az ellen, mint olyan kísérlet ellen, mely egyházunk belbékéjét és létezését veszélyeztetné; a népies kiadványok ügyében kifejtendő mozgalom feleslegessé válván, e kérdés hallgatással mellőztetett. Volt még néhány nem közrdekű ügy, melyek közül a közvélemény előtti előismerésre méltán számíthat a m. t. urai egyház azon törekvése, hogy leányiskoláinak célszerűbbekké tételére 5 új tantermet szándékozik építtetni, s a türkevei egyház azon áldozata, melylyel a népnevelésnek díszes új csarnokot építtet 3140 frt értékben. Ezek előrebocsátása után rátérek már a legérdekesebb pontra, az esperesválasztásra.

Már a közgyűlési megnyitó beszéd, melyet Horthy István egyházmegyei gondnok a nála megszokott tüzzel adott elő, az esperesválasztásra, mint legfontosabb tárgyra irányozta a közfigyelmet. És midőn megemlítve azt, hogy ez esperesválasztás alkalmával egyházmegyénk azon előnyös helyzetben volt, hogy nem a jők közül a legjobbat kellett választania, hanem a legjobbak közül csak egyet lehetett az esperesi székbe emelni, útal az azon nehézségre, mely e miatt szakadást idézett elő. De hát — folytatta tovább — az eredményben meg kell nyugodni; mert mi nem adhatunk jeleseinknek kincseket jutalmazásul. Nekik — az öntudaton kívül — minden jutalmok az, ha tövises pályájukon előismeréssel és egyetértő támogatással találkozhatnak; ne tagadjuk ezt meg a most megválasztott esperestől sem, ez kísérje pályáján! Majd midőn a szavazatbontó küldöttség jelentése felolvastatott s a megválasztott esperesnek a főtiszt. egyházker. közgyűlés által leendő megerősítésére a szükséges intézkedések megtétettek: általános figyelem és helyeslés kíséretében Dorogi Lajos megválasztott esperes székfoglalónak nevezhető beszéddel ajánlotta fel szolgálatát. (E beszédet közelebb egész terjedelmében közölni fogjuk. Szerkesztő.)

A hivatása iránti tájékozottságot és lelkesültséget tanúsító ezen beszédre egyházm. gondnok Horthy István úr üdvözölte szívből fakadt szavakkal a megválasztott esperest, jó sorsa ajándékának mondván azt, hogy ilyen férfit nyerhetett meg elnöktársául, s kifejezve azon meggyőződését, hogy ha a megválasztottnak általánosan ösmert igazságszeretete, pontossága s buzgalma támogatva lesz őszinte jóakarattal, a siker: egyházmegyénk s egyházaink felvirágzása nem fog elmaradni, ő, a közgyűlés tagjai nevében följajánlja a támogatást. Majd Pinkóczy M. Lajos egyházi tanácsbíró — az egyháziak részéről is hasonlót tevén: az esperesi bemutató véget ért.

Az emelkedett hangulatot csak egy dolog zavarta meg, az t. i., hogy egyházmegyénk tisztelt és szeretett főjegyzője, Madarász Imre úr, minden egyházmegyei tisztségéről és bizalmi állásáról lemondott. Hiába volt a kérlelés szava, el kellett őt veszítenünk. Midőn a közgyűlés meggyőződött szilárd elhatározásáról: a kényszerűségnek engedve megnyugodott, de jegyzőkönyvében fejezte ki mélyen érzett fájdalmát s örököltette meg volt főjegyzőjének számos érdemeit!

r. l.

Nekrológ.

Papp Arthur 1849—1891.

Én írtam meg a „Protestáns Hetilap“ 1879-ik évi folyamának 30. számában édes apjának, néhai Debreczeni Papp István máté-szalkai kiérdemült lelkésznek, szeretett nagybátyámnak nekrológját. A rokoni összeköttetés egyáltalában nem akadályozhatott abban, hogy úgy ne rajzoljam le a megboldogultnak képét, mint a ki egy ároni családnak, egy ősi magyar ref. papi családnak sarjadéka levén, maga is híven, buzgó odaadással, szent lelkesedéssel csüggőit lelkészi pályáján; ki egy volt ama régi magyar ref. lelkészek közül, ki házában, családjában nemes, tiszta életet vitt és kívánt meg mindenkitől; ki gyülekezetét nemes lelkének minden szeretetével gondozta; ki a mellett, hogy tudott örülni az élet örömeinek, s szeretete hozzártartozóit, rokonait s általában az embereket: egyáltalában nem maradt el a kortól sem, mert folyvást olvasott, tanult és tanulmányozott. Szívem legtisztább érzelmeiből font koszorút tettem le ama nekrológban az én édes nagybátyám sírhalmára, oda a máté-szalkai temetőbe, honnan el lehet látni „messze a máramarosi hegyekre, az ő költői lelke egész melegével imádott természet emez örökszép alkotásaira“. Majd vérző szívvel jeleztem e lapok korábbi évfolyamaiban a most elhunyt jó unokatestvér nőtestvérének, Bíró Lajosné, Papp Johanna asszonynak, özvegy édesanyjának, Füley Borbála asszonynak, az igazi papnénak, utóbb az ő közvetlen családja tagjainak, Istvánka fiának, első feleségének, Kósa Róza asszonynak, majd második házasságából született kis leányának, Mariskának egymásután bekövetkezett halálát.

Vérző szívvel tettem ezt mindenik esetben. Hiszen tudtam, hogy ott fájnak a szívek a legjobban, abból a családból szakított ki Istennek hatalmas jobbjá minden esetben egy-egy tagot, hol én ifjúságomnak legboldogabb napjait éltem, hol annyi gondtalan, víg tréfában örültünk mindannyian az élet verőfényes napjainak.

De tán legméltóbb lehet az én mostani bánatom. Hiszen, a ki most elhunyt, nekem ifjú korom egyik legjobb barátja, szívemhez oly közel álló jó rokonom volt, kivel egymást mindig a szép „testvér“ szóval szólítottuk. Szeretnék róla részletes nekrológot írni. Hiszen ismertem az ő nemes szívének minden nemes érzületét, s tudom róla, hogyha a jó Isten el nem veszi tőle egészségét, ha az utolsó években hosszú haldoklás nem lett volna élete: magyar ref. Sionunk egyik, sok tekintetben kiváló férfia válandott volna belőle. Inkább átadom a szót derék káplánjának, most már utána beállított helyettes lelkésznek, tisztt. Havas Gyula úrnak, ki az utolsó években híven hordozta mellette az Úrnak nehéz, de gyönyörűséges igáját, s ki a következő két számban szép lélekre való nekrológban fogja elhunyt főnöke életét, működését leírni. Én részemről áldom és szeretem az elhunyt emlékezetét s békét kívánok poraira.

Csiky Lajos.

Irodalom.

A heidelbergi káté. A főtiszteletű tiszántúli ev. ref. egyházkerület megbízásából fordította s jelen alakjában sajtó alá rendezte Erdős József, a theologia doktora és professora. A tiszántúli ev. ref. egyházkerület tulajdona. XV+146 lap. Ára kötve 60, füzve 50 kr. Kapható László Albert debreczeni könyvkereskedőnél, a ki legulább 10 példány egyszerre történő megrendelése esetén 10% engedményt ad.

(Vége.)

Részemről dícséretre méltó újításnak találok azt is, hogy fordítónk az új kiadásban a szentírásbeli helyeket tapintatosan megválogatta. Nem vette betűszerinti értelemben a

megbízásnak „az eredetiben meglevő összes szentíráti helyekre“ vonatkozó kifejezését, hanem annak szellemében járt el; nevezetesen a kevésbé találó vagy több helyütt ismétlődő helyeket elhagyta, és újakat, találóbbakat igtatott be. Mint exegeta, nagyon illetékesen tehette ezt; sőt jól tette, szerintem, azt is, hogy az idézetknél az összefüggéshez nem tartozó kötőszavakat vagy felesleges előmondatokat mellőzve, ott kezdte el, vagy — egy-két szó betoldásával — oda módosította az idézetet, a hol az a bizonyításra szükséges vagy alkalmas állítást tartalmazza.

A káté történelmi bevezetése aránylag röviden, de elég kimerítően magában foglalja e becses könyv keletkezésére, s mind külföldön, mind különösen a mi hazánkban átélt viszontagságaira vonatkozó főbb adatokat. Az új kiadás értékének a többiek felé emelésére maga ez az alapos kis történelmi tanulmány is elég volna.

Teljesebb is ez a kiadás az eddigiekénél, a mennyiben a mult idők szorongató viszonyai közt megcsökkentett kérdéseket a Landerer-féle fordítások nélkül teljes épségükben olvashatjuk, s bár meglehet, akadnak most is, kik erőseknek tartják az azokban foglalt polemikus irányú kifejezéseket: a fordítónak nem volt oka azokat mellőzni. Nem élünk ma sem oly boldog időket, hogy a pompájukkal s titokzatos külsőségeikkel sokképen hódító szertartások felől őseinknek régente egész nyiltan kifejezett vélekedését csupa kíméletből elhallgassuk.

A kiadás külső alakja csinos. Nyomási hiba alig van benne, a mi tanításra szánt könyvben nem kis előny. Az ára is elég jutányos; 50 kr-ért megszerezhető, a mi bizonynyal elő fogja segíteni kellendőségét.

E kelendőségre gondolva, feljegyzek néhány kifogást, hogy ha lehet, az újabb kiadásnál, majd igyekezzék figyelembe venni a fordító.

Az első rész címe: „az ember nyomorúságáról,“ jobb fordítása ugyan akár a német „Elend“ akár a latin „miseria“ szónak, mint a régi „nyavalyasság“ volt, de nemcsak lelki, hanem testi vagy anyagi nyomorúságot is jelentvén, nem tartható szerencsésen alkalmazottnak. Az Isten törvényéből az ember a maga bűnös voltát ismeri meg; bűneink terhétől szabadított meg a váltság munkája. Inkább kifejeznék tehát a fogalmat a cím, ha így hangzanék: Az „ember nyomorult bűnös voltáról, vagy egyszerűen csak bűnös voltáról.

Az „és“ kötőszó összehalmozását, a hol nincsen rá semmi szükség, kerülni kellene. Pl. a 6. kérdés azt mondja, hogy Isten az embert „igazságban és szentségben teremtette, a végett, hogy teremtő Istenét igazán megismerje és szívből szeresse és vele örökké tartó boldogságban éljen, őt dicsérje és magasztalja. Látnivaló, hogy a magyar szókötés természete szerint ennyi és-re nincs semmi szükség. Igaz, hogy a németben ott van. Igen, de már a „Miatyánk“ záradékában a német szöveg nem mond kétszer és-t*), fordítónk mégis oda teszi. Akkor meg már a görög szöveget veszi tekintetbe. Pedig a cél voltaképpen az, hogy az értelem teljes visszaadása mellett, magyarul is jólhangzó szöveget adjunk.

Különösen megvárja ezt a közönség, a gyermekeknek és a köznépeknek is ajkán forgó apostoli hitforma, tíz parancsolat és Uri imádság szövegét illetőleg. Az apostoli hitvallást ez a káté kifogástalanul helyesen közli. De már a tíz parancsolat-

*) A bevett Luther-féle fordítás és a káté, igenis kétszer mond „és“-t. Kétszer van az a bevett angol és magyar stb. bibliafordításokban, és a mi fő, a görög eredetiben is. Szerk.

ban és Uri imádságban itt-ott eltér a jó magyar szórendtől. Pl. azt mondja a szombatról: „semmi dolgot azon ne tégy,“ holott kétségtelenül jobb így: „ne tégy akkor semmi dolgot,“ az Uri imádság első kérését pedig így fordítja: „Megszenteltesd a te neved,“ holott már a 122-ik kérdésben fordítónk maga is jobbnak látja így írni: „Szenteltesd meg,“ a mint-hogy csakis ez a helyes. Egyébiránt reményünk lehet, hogy a biblia folyamatban levő új fordításában olyan hiteles, helyes szöveget fogunk majd nyerni, melyhez közakarattal ragaszkodhatunk.

Feltűnőnek találom az új káté-fordításban azt, hogy a névmások, a hol a Szentháromság személyeire vonatkoznak, rendesen nagy kezdőbetűvel vannak írva. Nagyon jól tudom, hogy ez Isten iránti tiszteletünk kifejezője akar lenni. Azt is látom, hogy újabb keletű imakönyvekben szokássá lett. Sőt valószínű, hogy majd a bibliafordításba is behozzák. Én ezt tisztán egyéni felfogásnak tartom.

Czélszerűbb lett volna a nyomtatásnál vastagabb papírt, s tekintettel a szószéki használatára, és gyengülő szemekre, nagyobb betűket alkalmazni, de persze ezek az alaki csekélységek a könyv értékét nem csökkentik.

Fődolgozó, főnyereség, hogy egyházi hatóságunk által helybenhagyott káté-fordításunk van. Vajha másik szimbolikus könyvünk, a Helvét hitvallás is, ilyen hiteles magyar fordításban jelenhetné meg! A káté mellé pedig bár adatnék ki egy vezérkönyv, mely úgy a tanítást, mint a templomi magyarázatot megkönnyítené. Örömmel olvasom, hogy Rácz Károly buzgó lelkészársunk Kohlbrügge ily irányú művét fordítja. Szerencsét, áldást kívánok munkájára. Káté-fordítónkat és közhasznú művét pedig ismételve is melegen ajánlom lelkész és tanártársaink buzgó figyelmébe s jóakarató pártfogásába.

Gergely Károly.

Tördelések. Nagyméltóságú nagylányai és vásárosnaményi Lónyay Jánosné Lónyay Florentina úrnő Emlekírataiból. Első kötet. Visszaemlékezések. Budapest, 1891. — Magyar Gyermekek játék-gyűjtemény. Szerkesztette Dr. Kiss Áron. Budapest, 1891. Kiadja Hornyánszky Viktor. Ára 3 frt. Mindkét művet ismertetni fogjuk.

Különfélék.

Debreczeni főiskola. A bölcsészeti tanszékre négy pályázat adatott be: Dr. Öreg János debreczeni főgymnasiunai, Pöcz János békési gymnasiunai, Melegh Gyula m.-szigeti főgymnasiunai s végül Dr. Serédi P. Lajos eperjesi ev. koll. tanárok által. — A múlt szombaton tartott ünnepkövetség-választás eredményéről közöljük, hogy 158 hely közül nem kért legátust 28; legációba bocsáttatott 62 hittanhallgató, 35 joghallgató, 15 gymnasiunai és 18 tanítóképezdei növendék, összesen 130 főiskolai tanuló.

A zsinati előkészítő bizottság folyó hó 8-án és 9-én folytatta tanácskozásait Budapesten. A lelkészválasztási törvényjavaslaton tétetett legnagyobb mérvű módosítás. Ugyanis elfogadtatott, hogy jövőben meghívás útján is történhessék lelkészválasztás. Továbbá, ha pályázat hirdetik, a pályázók mindannyian választásra bocsáttatnak, ha a kellő képesítéssel bírnak; kijelölés, — candidatio, — mely annyi bajnak és félreértésnek volt a forrása, többé nem leend.

A köznevelési s közoktatási szervezet is átnéztetett a bizottság által. A görög nyelv a gymnasiunai kötelezett tantárgyak közt meghagyatott; annak tanulására vonatkozólag azonban egy §-ban kimondatik, hogy: oly gymnasiunok tanulói, melyekben az 1890. évi országos törvényben a görög nyelv tanításával párhuzamos tantárgyak behozatala megtörtént, a tanulók az 5-ik osztályba lépéskor saját kívánatukra a görög nyelv tanulása alul fölmentendők, és az azzal párhuzamba helyezett tantárgyak hallgatására kötelezendők; kivételt képeznek azok, kik lelkészi vagy tanári pályára készülnek, mert ezek a görög nyelv tanulása alól föl nem menthetők. A közalap ügyeire vonatkozólag is tétettek némi módosítások. Ugyanis a közalap feladatai közé fölvétetett, hogy a mennyiben a csekély fizetésű tanítók segélyezéséről más úton gondoskodás nem történék, az alap kellő növekedésével a tanítók is segélyeztetni fognak. Mikor vegye kezdetét ezen segélyezés, és hogy arányuljon az, azt, figyelemmel egyéb intézkedésekre és az alap helyzetére, a jövő zsinatig a konvent határozza meg. A közalaphoz az évi járulék kivetésmódja, osztályba sorozás, az eddigi mód szerint meghagyatni javasoltatik. Azonban felvétellett egy új intézkedés, nevezetesen: ott, a hol valamely egyház viszonyai azt igénylik, az egyházmegye fölterjesztésére az egyházkerület megengedheti, hogy a kivetés más módon történjék; föltéve, hogy az összeg az által csekélyebb nem lesz annál, a melynek a törvényben meghatározott mód szerint azon egyházból befolyjni kellene; vagy ha ennek megállapítása nehézséggel járna, lélekszám szerint legalább 5 krnak megfelel. Az egyházi adózás ügyben javasolja a bizottság, hogy a rendes egyházi adófizetést illetőleg az eddigi gyakorlat érintetlenül hagyassék. Rendkívüli adó fizetésében, ha az építkezési szükségletekre vettetett ki, résztvenni tartoznak birtokaik vagy üzletök után azok is, a kiknek sem illetőségök, sem állandó lakásuk nincs ugyan azon egyházközségben, de abban vagy ahhoz csatolva ingatlanul vagy üzlettel bírnak; azonban a követelés irányukban a reájok esendő adónak 25%-nál magasabb nem lehet. A bizottság e hó 9-én befejezván tanácskozásait, elhatározta, hogy a munkálatok nyomassanak ki s jun. hó végéig az egyházkerületekhez küldessenek meg.

Tanári jubileumok. Szép ünnepély folyt le f. hó 5-én a budapesti theol. akadémia körében. A theol. ifjúság u. i. lélekemelő ünnepélyt rendezett két idősebb tanára, Farkas József és Kovács Albert tiszteletére, tanári működésök 30, illetőleg 25-ik évfordulója alkalmából. Mindenekelőtt Sebestyén Imre ifjúsági szenior üdvözölte a jubilált tanárokat, kiknek arcképét e beszéd után leleplezték. Majd a tanártársak nevében Petri Elek theol. tanár, a felügyelőség nevében pedig Szász Károly püspök úr beszéltek. A jubiláltak szívből jövő és magvas beszédei után Vámosy Mihály, Dr. Kiss Áron, Balla Árpád szigetszentmiklósi lelkész, Komáromy Lajos és Mészáros Sámuel beszéltek még, mindannyian melegen üdvözölvén az érdemes két tanárt. Mi is szívből üdvözöljük tisztelt kollegáinkat, barátainkat e szép ünnepély alkalmából, s kívánjuk, hogy éltesse őket Isten még nagyon sokáig azon ügyeknek előbbvitelére, melyeket oly lelkesültséggel, erővel és fényes tehetségekkel szolgálnak.

Számadás a Magyar Prot. Irodalmi Társaság részére hozánk bejött pénzekről. Ujfalussy Béla úr, a felső-szabolcsi egyházmegye tanácsbírája Mihálydiből, főtiszt. Püspök urunk fölhívását olvasván, belépett a Prot. Irod. Társ. rendes tagjai közé. Hasonlóképen rendes tagnak nyerte meg testvérét,

Ujfalussy Endre szabolcsmegyei Mártonfalva községbeli birtokost. — Biber József esztári lelkész úr a debreczeni egyházmegyéből felolvastván egyháza presbyteriumában a püspöki körlevelet: „az egyháztanács áhítattal hallgatta a nagy imádkozó szívekre ható, kenetteljes szavait, s egyhangúlag, igazi örömmel ajánlotta meg az egyházközség szerény, de szíves áldozatát: 10 frtot adván a népies vallásos-erkölcsi iratok terjesztésének támogatására, oly kijelentéssel, hogy e magasztos célra, — ha csak anyagi viszonyaink engedik, — nem ez leendő utolsó adománya egyházunknak“. E 22 frtot takarékpénztárba helyeztük azon 2 frt mellé, melyet a 17-ik számban jelezünk. E szerint most 24 frt van takarékpénztárban, melyből 12 frt tagsági díj, 12 pedig a népies iratok alapjára megyen. Szerkesztőség.

Lelkészi értekezlet. A n.-károlyi egyházmegyei lelkészek értekezlete f. hó 4-ére volt összehívva és megtartva. Alantírott az értekezlet megbízása folytán a következőket teszi közzé: Nagy örömmel fogadtatott Segesváry József esperes úr kidolgozott alapszabályzata az egyházmegyei könyvtár létesítése és fentartására nézve. E szerint a lelkészek évi egy forinttal járulnak, mint tagsági díjjal, a könyvtár évi szükségletei fedezéséhez; világiak és tanítók szintén lehetnek tagok, tagsági díjjal, segédlelkészek pedig a nélkül. Buzdító például esperes úr felajánlotta a prot. irod. társulat összes kiadványait a könyvtár részére, s erősen hiszszük, hogy e dícséretre nem szorult tett lelkésztársaink és mások részéről is követésre találunk. A hatodik egyházkerületre vonatkozó megállapodást híven viszatükrözendő, a 3-ik szám, az értekezlet jegyzőkönyvéből következő: „A felső-tiszavidéki egyházkerület eszméje, — nem azért, mivel névtelen felszólítás érkezett e tárgyban egyházmegyénk minden lelkészeihez, hanem főleg mert több lelkészi értekezlet s egyházmegye behatóan foglalkozott vele, — értekezletünknek is tárgyává tétetvén, összhangzó vélemény ez: Teintélyes egyházkerületünk szétदारabolására nem látjuk elérkezettnek az időt, s ama névtelen írat kifejtett okait nem tartjuk magunk részéről elfogadhatónak és kényszerítőnek arra nézve, hogy egyházkerületünk mindenütt súlyt tevő erejét szétforgácsolva, önmagunkat gyengítsük; miért is, — habár értekezletünk hosszabb eszmecserét folytatott e tárgyban (hol azonban pártolólágy egyetlenegy lelkész sem nyilatkozott), egyhangúlag kimondatott, hogy, mint névtelen felhívásnak, érdemleges tárgyalásába nem bocsátkozunk s egyházmegyei gyűlésünk tárgyai közé nem javasoljuk felvétetni“. A felső-szabolcsi ev. ref. papi értekezlet 1890. nov. 9-iki jegyzőkönyve egy politikai napilap létesítése ügyében, mely egyházunk érdekeit szolgálná, teljes helyesléssel fogadtatott, s midőn ez ügyet az értekezlet magáévá tette, azon óhaját fejezte ki, hogy vajha az eszme megtestesítése mielőbb létesülhetne. Berey József.

Halálozások. Illyés Bálint országgyűlési képviselő, tiszántúli egyházker. tanácsbíró neje, G. Szabó Krisztina asszony életének 48-ik, boldog házasságának 31-ik évében, hosszúságos szenvedés után elhunyt s májushó 1-én eltemettetett. Áldás emlékére! — Kálmán ez helyi Imre konyári ev. ref. lelkész meghalt f. hó 2-án s eltemettetett 5-én. A haláleset körülményeiről semmi közelebbi hírt nem kaptunk. Temetésén az egyházmegyei esperes, nt. Dávidházy János úr fungált. Béke

a korán elhunyt szolgáló poraira, áldás emlékére! — Meghalt továbbá f. hó 10-én, egy heti kínos szenvedés után, 18 éves korában Szeremlei Margitka, Szeremlei Sámuel h.-m.-vásárhelyi lelkész és neje Daróczy Ilona leányok s eltemettetett 12-én. A családi szép koszorúból kihullott virágnak, a szeretett kedves leánynak legyen könnyű a tavasz virágai által beborított sírhalom. Szüleit, testvéreit vigasztalja őszinte részvétünk.

Lapunk jelen számához mellékelve küldjük Rath Mór budapesti előkelő könyvkereskedő könyvjegyzékét. Ajánljuk megérdemelt figyelembe.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: Csiky Lajos.

HIRDETÉS.

Pályázat tanári állomásokra.

A hajdú-nánási ev. ref. gymnasiumban öt rendes tanári tanszékre pályázat hirdettetik.

A kívánt tanszakok:

1. Latin nyelv és történelem.
2. Magyar és latin nyelv.
3. Magyar és német nyelv.
4. Mennyiségtan és rajzoló geometria.
5. Mennyiségtan és természettan.

A rendes tanár (okleveles vagy jogosított) egy próba év után fog állandósíttatni; ha okleveles vagy jogosított tanárok kellő számmal nem pályáznak, oklevéllel nem bíró tanár-jelöltek is alkalmaztatni fognak helyettesekül, de a pártfogóság fentartja magának a jogot, hogy ha az illetők egy év alatt oklevélet nem szereznek, vagy annak megszerzésére megnyugtató lépéseket nem teendenek: a velök betöltött tanszékek felett az év elteltével szabadon rendelkezessék.

A megválasztott rendes tanárok a tiszántúli ev. ref. középiskolai tanári nyugdíj- s gyámintézetnek jogosított s kötelezett tagjai.

Évi fizetés: a rendes tanároké 1000 frt, melyből 100 frt lakbér, — a helyetteseké 800 frt, — a fentartó ev. ref. egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve.

Pályázhatnak protestáns vallású tanárok és tanár-jelöltek. A pályázni szándékozók folyamodványait, melyekben életkoruk, vallásuk, állapotuk, hadkötelezettségi viszonyuk, végzett tanulmányaik, képesítésük, eddigi szolgálataik, testi épségük okmányokkal igazolandók, a h.-nánási ev. ref. gymnasium igazgató tanácsának alulírt elnökéhez a folyó évi június hó 20-ig küldjék be. A megválasztottak állomásukat folyó évi szeptember hó 1-ején elfoglalni kötelesek.

Hajdú-Nánás, 1891. május 12.

Pákozdi Lajos,
igazgató tanács elnöke.

1—3